IL-ĠURDIENA U L-LIFGĦA

Ġurdiena ħarġet fil-għaxija ddur dawra għar-rwieħ wara nżul ix-xemx. Kif kienet miexja għal xogħolha qalb il-ħaxix, toħroġ lifgħa minn toqba taħt l-art ma' ġenbha.

"Saħħa għalik" qaltilha l-lifgħa; "Saħtejn" wieġbet il-ġurdiena; u erħilhom jitħaddtu fuq il-ħwejjeġ ta' djarhom. Kelma ġġib l-oħra, bdew jitmiegħru u jitlewmu. "Oqgħod ja ħalliela", qalet il-lifgħa lill-ġurdiena, "Int tidħol fi djar in-nies, tiekol ħwejjiġhom, wiċċ bla mistħija!"

"Int tgħajjar lili?" wieġbet il-ġurdiena: "Jekk jien ħalliela, int qattiela: tigdem in-nies u b'semmek toqtolhom. Jien nieħu ħwejjeġ in-nies, int teħdilhom ħajjithom, qalb bla ruħ!"

"Mhux minnu" reġgħet il-lifgħa; "M'jiniex jien li noqtol in-nies, imma huma joqtlu lilhom infushom." 'K'int trid, inġarrablek iss'issa!"

"Naqbdek fil-kelma", wieġbet il-ġurdiena; "kif sejra ġġarrabli?"

"Nagħmlu hekk", ftiehmet il-lifgħa: "Intix tara hemm fuq dak ir-raġel ġej 'ilhawn? Issa jgħaddi minn ħdejna: kif jasal, jien nigdmu f'riġlu u nistaħba u int oħroġ dur dawra ma' dwaru, ħalli jarak u jaħseb li gdimtu int. Jekk ma jmutx, tara li m'jiniex jien li noqtol in-nies, mita nigdimhom. Inbagħad nistennew raġel ieħor: int igdmu f'riġlu u staħba, u jien noħroġ indur ma' dwaru biex jaħseb li gdimtu jien; jekk imut bil-gidma, ma tkunx qtiltu int, għax, bħal ma taf, m'għandekx semm; mela huwa jkun qatel lilu n-nifsu."

Għoġobha l-ħjiel lill-ġurdiena, u staħbew it-tnejn taħt troffa ħaxix ma' għerq it-trejqa.

Wasal ir-raġel; il-lifgħa żeġġet minn qalb il-ħaxix, ħabtet għal għarqubu; gidmitu u reġgħet inħbiet fil-ħaxix. Qabżet il-ġurdiena fid-daqqa, għaddiet minn fuq riġlu, u daret dawra ma' dwaru.

Ir-raġel kif ħass il-weġgħa, ħares biex jara x'kien qarsu; jara l-ġurdiena, jisbel għaliha: "Jaħraq ġensek, ja ġurdien! riġli ġejt gdimt?" Ma dan kollu, baqa' sejjer triqtu bla ma waqaf.

Wara ftit għadda raġel ieħor. X'ħin wasal fejn kienu mistoħbijin, il-lifgħa qalet lill-ġurdiena: "Isa, aħbat għal riġlu!" Qabżet il-ġurdiena, gidmitu f'għarqubu u staħbiet.

Ħarġet il-lifgħa u qabdet tiġri u tħaxwex fost il-ħaxix ma' ġenbu.

Kif lemaħha r-raġel, inqata', beda jgħajjat u jwerżaq: "Lifgħa gidmitni! Lifgħa tatni s-semm! Sejjer immut!" U telaq għal erbgħa, ġirja waħda għal għand it-tabib.

Malli dan, qalet il-lifgħa lill-ġurdiena: "M'n għada l-quddiem niġu hawn kull fil-għodu min ma jmutx minn dawn iż-żewġt irġiel li qrasna, jarġa' jgħaddi minn hawn darb'oħra; min imut nisimgħu xi ħaġa fuqu min-nies li jkunu għaddejjin". Sellmu 'l xulxin u kull waħda reġgħet lejn darha.

* * *

Dak li kienet gidmitu l-lifgħa u ħaseb li kienet il-ġurdiena, malli wasal id-dar, kif ħass li l-ġerħa għadha taħarqu sieħ 'il mara, u qallha: "Taf xi ġrali? Fit-triq jien u ġej ħareġ għalija ġurdien u gidimni! jaħraq ġensu! u l-ġerħa għadha taħraqni."

"Aħsilha b'nitfa misħun," qaltlu martu; "Jista' jkun li daħlitlek fiha xi ftit għabra".

Ħasilha r-raġel u rabatha b'ċarruta nadifa, u mar jorqod. Sal-għada, iċ-ċarruta kienet inħallet weħedha, u l-uġigħ reħa għal kollox. Hu qam fil-għodu u mar għax-xogħol bħal dari u la ftakar iżjed fil-ġerħa u anqas fil-ġurdien.

Imma l-ieħor — dak li kienet gidmitu l-ġurdiena — kif wasal għand it-tabib, xteħet fuq maqgħad iwaħwaħ u jogħrok il-ġerħa. Ratu l-qaddejja u taha ferħ ta' ġenn; għajtet it-tabib li niżel minn fuq bħal berqa; qabad jiflilu l-ġerħa li bil-għerik kienet saret ħamra nar. "Kif saritlek, dil-ġerħa, sieħeb?" saqsieh! "Qarsitni lifgħa u semmitni", wieġeb l-ieħor. It-tabib f'daqqa t'għajn ġieb ix-xfafar, in-nar u kemm-il kus duwa. Qasamlu l-ġerħa, ħaraqha, u sawwablu fiha d-duwa; ħażżimlu riġlu u bagħtu lejn daru fuq l-idejn, għax wara dak il-qtigħ kollu le ma seta' jimxi. Id-dar, qegħduh fil-friex; kif daħal il-lejl qabdu d-deni; qabad iħewden. Fil-għodu, qabel is-sebħ, mar id-dinja l-oħra.

* * *

Ma tlugħ ix-xemx, il-lifgħa u l-ġurdiena ṡabu ruħhom fejn kien għenelli. Issellmu u qagħdu jistennew bla kliem— għax beżgħu li jerġgħu jiftluha. Wara xi nofs siegħa, in-nies bdiet għaddejja. Fid-daqqa u l-ħin qabżet il-lifgħa: "Araħ ġej dak li gdimtu jien! M'għedtlekx li ma jmutx? araħ, anqas biss jofrok!"

"S'issa rbaħt int!" wieġbet il-ġurdiena, u siktet.

Għaddew xi għaxar dqieqiet u dehru żewġ nisa mexjin qajl-qajla u jitħaddtu bejniethom. Qorbu u kliemhom sar jiftiehem sewwa; waħda kienet tgħid lil l-oħra: "Jaħasra! Kif tista' tgħix martu, b'erba' wlied? Misħuta l-lifgħa! kif qerditu!"

"Hawn, ara, l-imkien fejn qaristu", wieġbet l-oħra, turi b'sebagħha ġenb it-triq fejn kienu staħbew il-lifgħa u l-ġurdiena awl-il-lejl.

"Smajtha x'qalet?" saffret il-lifgħa kif in-nisa tbiegħdu. "Issa ma tistâx tiċħadli! Miet ir-raġel li gdimt int, għalkemm int bla semm: għâx dak li gdimt jien, għalkemm semmemtu! Emmen mela, darba għal dejjem, li n-nies aktarx joqtlu lilhom infushom, u le d-deni li jiġrilhom!"

"Irbaħthieli b'kollox!" wieġbet il-ġurdiena. "Tarax! għalhekk il-għaġuża ma tridx tmut: aktar ma tikber aktar titgħallem:" "U aktar ma titgħallem aktar jiswielek!" wieġbet il-lifgħa.

G. B.

* * *

Il-kittieb tagħna G. B. li qiegħed Ġerusalemm, fil-manuskritt ta' din il-ħrafa għarbija li għoġbu jibagħtilna għall-Malti, żamm xi kliem u xi għidud kif inhuma fil-għarbi, bla ma qagħad jara li dawn, meta daħlu fi lsienna, "ħallsu d-dazju" biex saru maltin. Insemmu tnejn.

(1) *Lifgħa* (bl-artikolu *il-lifgħa*), nizżilha *ifgħa* (bl-artikolu *l-ifgħa*) u taħt, għamel din it-tagħrifa żgħira:

"Aħna l-Maltin ngħidu u niktbu ħażin *lifgħa*, għax inwaħħlu *l-lam il-tagħrif* ma' l-isem, waqt li m'għandux ikun hekk: għandna mela ngħidu u niktbu *ifgħa* u mhux *lifgħa*; *abra* u mhux *labra*; *ma* u mhux *ilma*,"

Il-kliem malti *lifgħa*, *labra*, *ilma* tassew li ġejjin mill-għarbi *ifgħa*, *abra*, *ma*, imma l-Malti dejjem iħosshom b'*elle* quddiemhom li saret ħaġa waħda magħhom u li minn kliem bil-għarbi għamlithom kliem bil-malti. Hekk ukoll il-kelma taljana *asta* bil-malti saret *lasta* u bl-artikolu ġiet *il-lasta*. Din tissejjaħ *prothesis*.

Bil-maqlub: l-*elle* tal-kelma taljana *lettera*, fil-malti, waqgħet u l-kelma maltija hi *ittra*, bla artikolu, u *l-ittra* bl-artikolu. Din tissejjaħ *aphœresis*.

Aħna, fil-waqt li nagħirfu minn fejn tkun ġejja l-kelma, għandna niktbuha kif qagħdet biex saret maltija.

(2) G. B. kiteb *min ma jmut* u aħna sewwejnieha *min ma jmutx*, għax in-negattiv, tal-malti, iktarx hu *ma......x(ejn)*, mhux għal kollox bħall-għarbi li dan jagħmel *ma......*biss quddiem il-verb.

(N. tad-D.)